

แผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2567

แผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 ร่วมกับกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ในดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ค
สารบัญรูป	ง
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-5
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-9
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินการของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-2
เอกสารอ้างอิง	อ-1
ภาคผนวก	ผ-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566) ของจังหวัดขอนแก่น	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	2-6
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ปี 2566	2-8
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ปี 2566	2-10
2.5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ปี 2566	2-11
3-1	สมบัติดิน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	6-5
7-1	กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-6
7-2	กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-7
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)	7-8

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	2-2
2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดชัยภูมิ	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	2-8
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	3-4
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	4-4
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	6-6
7-1	ทรัพยากรดินมีปัญหาตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	7-4
7-2	การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น	7-5

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นในการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดดินที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด ซึ่งบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2566–30 กันยายน 2567

1.4.2 สถานที่ ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทรัพยากร ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนา การเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือ องค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับ ฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและ เกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน/สมบูรณ์ ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการ พัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของงบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสภาพ ของทรัพยากรของตำบล

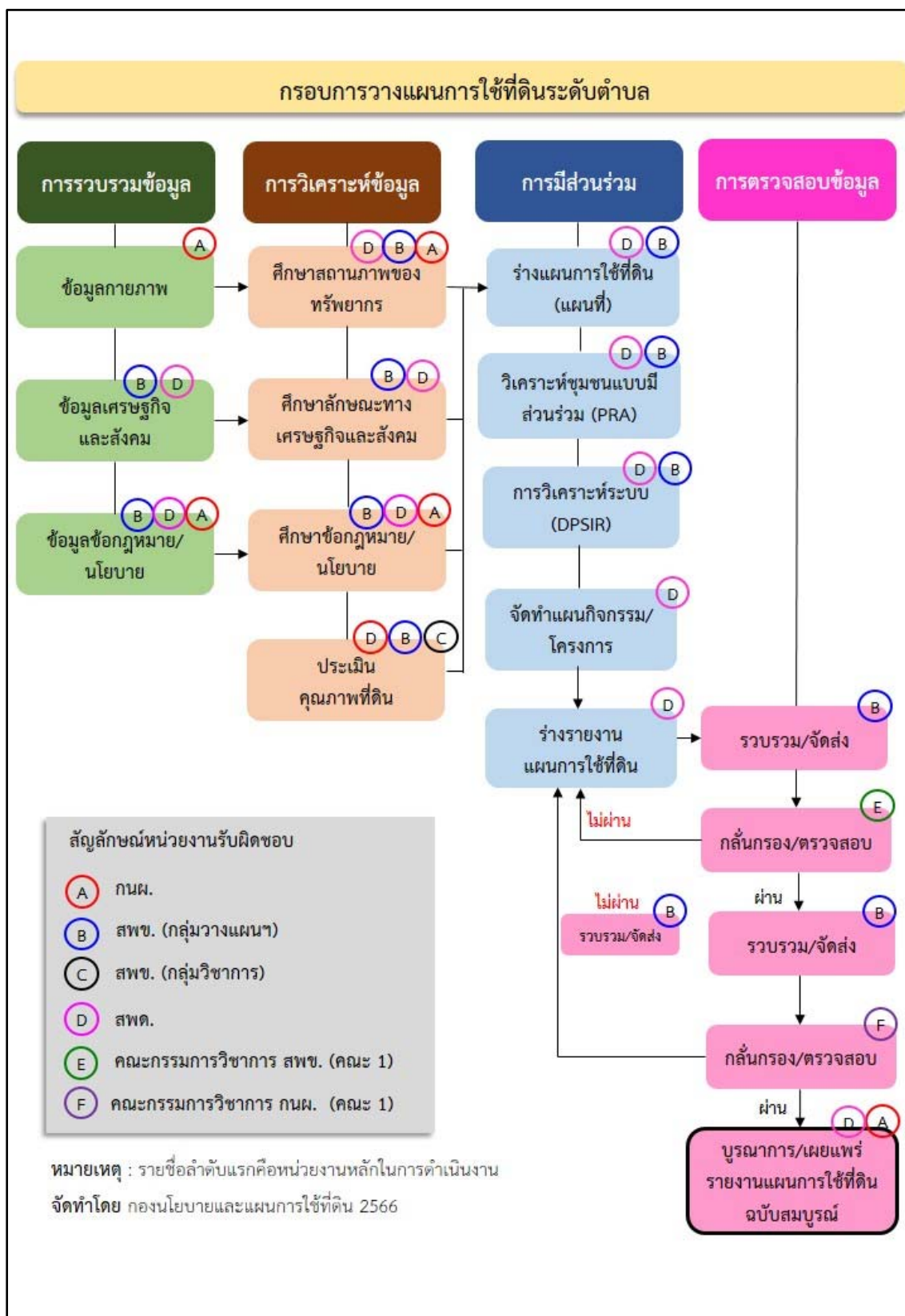
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่ สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของงบประมาณใน พื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล แสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“ตำบลโนนทองชุมชนแห่งความสุข คนมีคุณภาพชีวิตดี มีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน อนุรักษ์ภูมิปัญญา พื้นบ้าน จัดการน้ำอย่างพอดี เกษตรอินทรีย์ถ้วนทั่ว ครอบครัวอบอุ่น เกื้อกูลแบ่งปัน สร้างสรรค์พัฒนา การศึกษาก้าวหน้า พึ่งพาตนเองได้ตามวิถีพอเพียง” (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง, 2566)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอแวงใหญ่ มีพื้นที่ประมาณ 51.38 ตารางกิโลเมตร หรือ 32,112 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลโนนสะอาด อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลท่านางแนว อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลโพนนาเพียง อำเภอแวงใหญ่ ตำบลก้านเหลือง อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

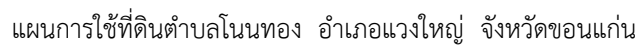
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านโนนทอง	หมู่ที่ 7 บ้านหนองแซง
หมู่ที่ 2 บ้านรัตนะ	หมู่ที่ 8 บ้านป่าไม้งาม
หมู่ที่ 3 บ้านสีหนาท	หมู่ที่ 9 บ้านแสงอรุณ
หมู่ที่ 4 บ้านโนนข่า	หมู่ที่ 10 บ้านโนนทองใต้
หมู่ที่ 5 บ้านโนนแดง	หมู่ที่ 11 บ้านรัตนะดี
หมู่ที่ 6 บ้านชีท่าวังเวิน	

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ตำบลโนนทอง ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ และลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำชี มีคลองธรรมชาติ คลองขุด คลองชลประทานไหลผ่านที่สำคัญ เช่น ลำเชียง คลองระหว้า คลองหินแยบ คลองสองคอน

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) พบว่า ตำบลโนนทอง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดขอนแก่น มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.6 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 36.5 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 18.9 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,181.6 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 107 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 261.2 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 18 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2537-2566) ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชัยภูมิ ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืชตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤษภาคม

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงปลายเดือนมีนาคม (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

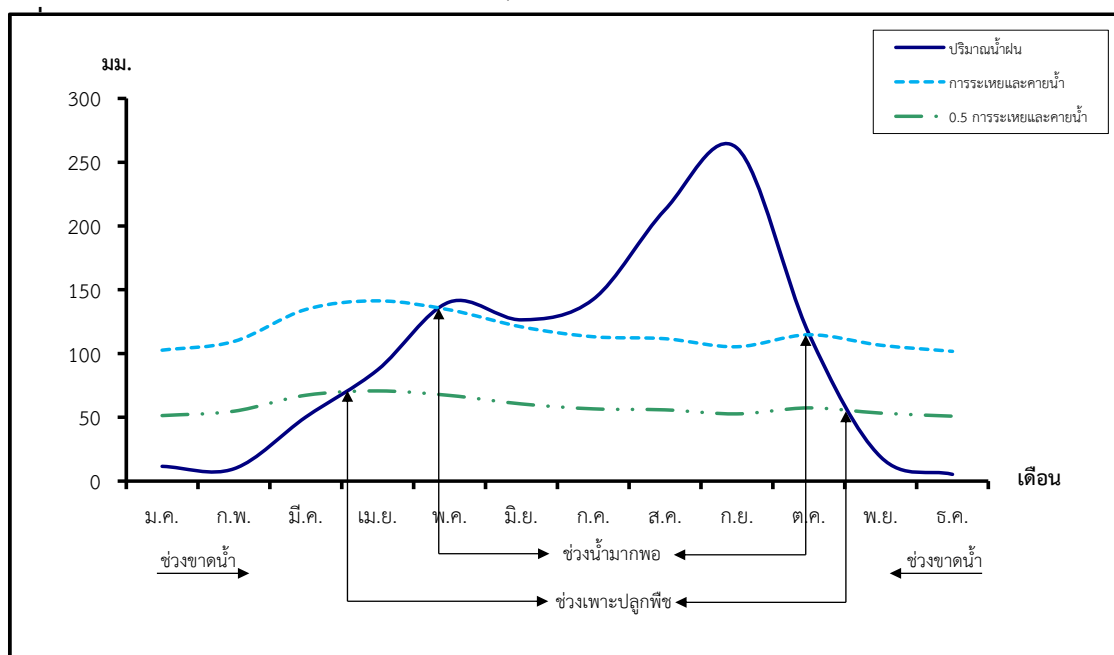

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566) ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชัยภูมิ ^{/1}

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ^{/2} (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ^{/2} (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	18.9	31.2	24.6	61.0	11.5	1.5	102.6	11.3
ก.พ.	20.9	33.5	26.8	59.0	9.6	2.4	109.5	9.5
มี.ค.	23.5	35.7	29.1	60.0	50.2	5.4	134.5	46.2
เม.ย.	25.1	36.5	30.1	64.0	87.2	8.0	141.3	75.0
พ.ค.	25.3	34.9	29.3	73.0	140.4	14.0	134.2	108.9
มิ.ย.	25.1	34.1	29.0	74.0	126.4	12.8	120.9	100.8
ก.ค.	24.7	33.0	28.2	77.0	142.5	14.7	113.2	110.0
ส.ค.	24.4	32.4	27.8	79.0	212.8	16.5	111.6	140.3
ก.ย.	24.2	32.0	27.5	82.0	261.2	18.1	105.3	151.1
ต.ค.	23.6	31.9	27.3	75.0	115.7	10.0	114.7	94.3
พ.ย.	21.8	31.6	26.4	67.0	18.9	2.7	106.5	18.3
ธ.ค.	19.4	30.4	24.5	62.0	5.2	0.9	101.7	5.2
เฉลี่ย	23.1	33.1	27.6	69.4	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,181.6	107.0	1,396.0	870.9

หมายเหตุ : ^{/1} เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

^{/2} จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดชัยภูมิ

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2567) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้(ตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-3)

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,653 ไร่ หรือร้อยละ 5.14 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 23,242 ไร่ หรือร้อยละ 72.39 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 14,250 ไร่ หรือร้อยละ 44.37 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาไร่
- 2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 7,316 ไร่ หรือร้อยละ 22.79 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง ไร่ร้าง
- 3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 1,427 ไร่ หรือร้อยละ 4.45 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ยูคาลิปตัส ยางพารา สัก
- 4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 118 ไร่ หรือร้อยละ 0.37 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ มะม่วง ไม้ผลผสม
- 5) พืชสวน มีเนื้อที่ 3 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก
- 6) พืชไร่เลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 128 ไร่ หรือร้อยละ 0.40 ของเนื้อที่

ตำบล ได้แก่ พืชไร่เลี้ยงสัตว์ โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า

2.5.3 พื้นที่ป่า มีเนื้อที่ 3,922 ไร่ หรือร้อยละ 12.21 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบสมบูรณ์ ป่าผลัดใบรกร้าง

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 1,665 ไร่ หรือร้อยละ 5.19 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ หนอง บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง บ่อน้ำในไร่นา

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 1,630 ไร่ หรือร้อยละ 5.07 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชไร่สลับไม้ พุ่ม/ไม้ละเมาะ พืชไร่ธรรมชาติ บ่อลูกวัง

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,653	5.14
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,453	4.52
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	187	0.58
U602	รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮาส์	13	0.04
A	พื้นที่เกษตรกรรม	23,242	72.39
A100	นาไร่	30	0.09
A101	นาข้าว	14,220	44.28
A200	ไร่ไร่	134	0.42
A203	อ้อย	4,022	12.53
A204	มันสำปะหลัง	3,144	9.79
A211	ปอแก้ว ปอกระเจา	16	0.05
A300	ไม้ยืนต้นไร่/เลื่อมโทรม	22	0.07
A302	ยางพารา	54	0.17
A303	ปาล์มน้ำมัน	2	0.01
A304	ยูคาลิปตัส	1,322	4.12
A305	สัก	27	0.08
A401	ไม้ผลผสม	2	0.01
A407	มะม่วง	116	0.36
A502	พืชผัก	3	0.01
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	112	0.35
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	16	0.05
F	พื้นที่ป่าไม้	3,922	12.21
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	123	0.38
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	3,799	11.83

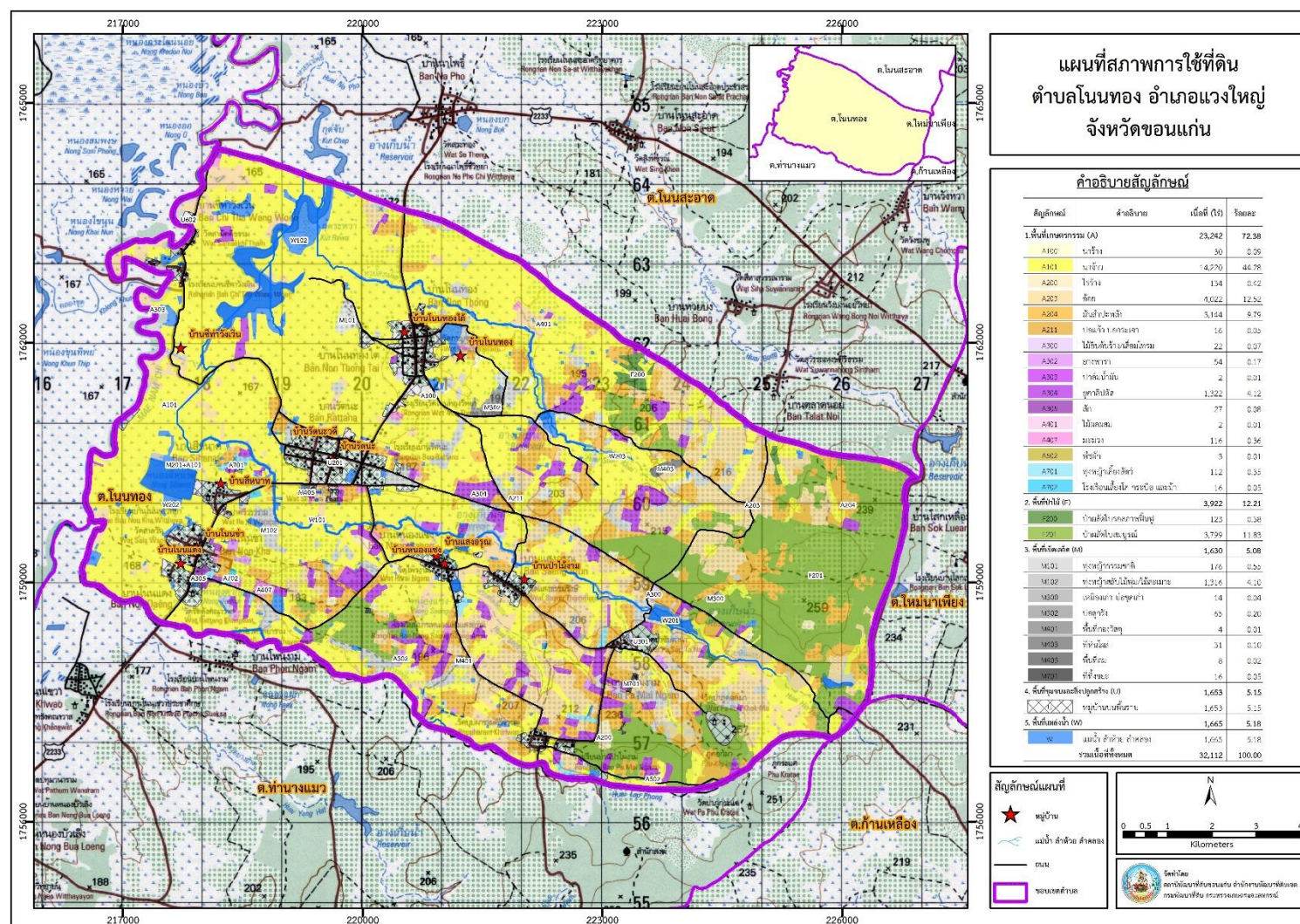

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,630	5.07
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	176	0.55
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	1,316	4.10
M300	เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า	14	0.04
M302	บ่อลูกรัง	65	0.20
M401	พื้นที่กองวัสดุ	4	0.01
M403	ที่ดินโผล่	31	0.10
M405	พื้นที่ถม	8	0.02
M701	ที่ทิ้งขยะ	16	0.05
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	1,665	5.19
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	400	1.25
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	769	2.39
W201	อ่างเก็บน้ำ	95	0.30
W202	บ่อน้ำในไร่นา	394	1.23
W203	คลองชลประทาน	7	0.02
ผลรวมทั้งหมด		32,112	100.00

แผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่าประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลโนนทอง มีประชากรรวม 5,432 คน แยกเป็นชาย 2,725 คน เป็นหญิง 2,707 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 105.72 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,529 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่เข้ามาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,060 ครัวเรือน หรือร้อยละ 69.33 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 469 ครัวเรือน หรือร้อยละ 30.69 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียด ในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลโนนทอง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลโนนทอง	1,529	2,725	2,707	5,432
หมู่ที่ 1 โนนทอง	204	349	364	713
หมู่ที่ 2 รัตนะ	214	364	353	717
หมู่ที่ 3 สีหนาท	66	104	105	209
หมู่ที่ 4 โนนข่า	213	362	355	717
หมู่ที่ 5 โนนแดง	60	96	117	213
หมู่ที่ 6 ชีท้าววังเวิน	65	127	111	238
หมู่ที่ 7 หนองแขง	115	218	200	418
หมู่ที่ 8 ป่าไม้งาม	122	214	215	429
หมู่ที่ 9 แสงอรุณ	130	249	253	502
หมู่ที่ 10 โนนทองใต้	208	400	386	786
หมู่ที่ 11 รัตนาวดี	132	242	248	490

ที่มา: กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ปี 2566

รายการ	จำนวน ครัวเรือน	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	1,529	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มากขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,060	69.31
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	469	30.67

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2566)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่รวมทั้งหมด 31,112 ไร่ และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,529 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-3) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 21.00 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของตำบล มีพื้นที่เกษตรกรรม 23,242 ไร่ หรือร้อยละ 72.39 ของเนื้อที่ตำบล (ตารางที่ 2-2) และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 21.93 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ เนื่องจากจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,099 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่งรองลงมา ได้แก่ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และยูคาลิปตัส เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์โดยส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีการค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมพัฒนาที่ชุมชน (2566) พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 172,475 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 56,720 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 122,180 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 40,180 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 50,295 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 16,540 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลโนนทอง	71,528	44,339	35,588	21,020	172,475	56,720	122,180	40,180
หมู่ที่ 1 โนนทอง	45,959	44,192	34,486	21,568	146,205	42,778	112,952	33,048
หมู่ที่ 2 รัตนะ	153,490	66,886	40,936	36,150	297,462	83,379	173,947	48,758
หมู่ที่ 3 สีหนาท	35,800	36,000	22,400	16,200	110,400	42,137	86,120	32,870
หมู่ที่ 4 โนนข่า	48,101	7,846	42,628	11,074	109,649	51,025	81,048	37,715
หมู่ที่ 5 โนนแดง	185,392	49,044	25,360	23,300	283,096	71,489	155,550	39,280
หมู่ที่ 6 ชีท่าวังวิน	35,348	82,689	67,895	25,718	211,650	58,967	167,353	46,626
หมู่ที่ 7 หนองแซง	55,000	44,545	37,614	25,227	162,386	44,379	128,943	35,239
หมู่ที่ 8 ป่าไม้งาม	97,524	87,771	64,124	47,705	297,124	84,319	241,514	68,538
หมู่ที่ 9 แสงอรุณ	41,557	35,189	12,358	3,868	92,972	44,795	80,868	38,964
หมู่ที่ 10 โนนทองใต้	48,828	40,710	26,006	12,781	128,325	43,636	100,888	34,306
หมู่ที่ 11 รัตนะวดี	70,105	29,432	17,842	15,263	132,642	44,684	57,716	19,443

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

(1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 9,798 ไร่

(2) เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) เนื้อที่ 5,794 ไร่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4B เนื้อที่ 11,484 ไร่

2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5B เนื้อที่ 20,628 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลโนนทอง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี พ.ศ.2537-2566 มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,181.6 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลโนนทอง มีแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำชี

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลโนนทอง มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 5 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 9 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 2 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Lah-sIA ชุดดินละหานทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,631 ไร่ หรือร้อยละ 8.19 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Th-sicIA ชุดดินธวัชบุรี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,028 ไร่ หรือร้อยละ 12.54 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 7 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Chp-fsi-sIA ดินชุมพลบุรีที่เป็นดินทรายแป้งละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 691 ไร่ หรือร้อยละ 2.15 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Kg-tks-sIB ดินคำบงที่เป็นทรายหนา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 14,515 ไร่ หรือร้อยละ 45.20 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Kmr-col/c-sIA ดินคล้ายชุดดินเขมราฐที่เป็นดินร่วนหยาบที่บอบอยู่บนดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 860 ไร่ หรือร้อยละ 2.68 ของเนื้อที่ตำบล
- 4) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-sIB ชุดดินปักธงชัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 7,770 ไร่ หรือร้อยละ 24.20 ของเนื้อที่ตำบล
- 5) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-gm-sIB/b ดินปักธงชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทนา มีเนื้อที่ 1,335 ไร่ หรือร้อยละ 4.16 ของเนื้อที่ตำบล
- 6) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-sIB-Ptc-gm-sIB/b หน่วยเชิงซ้อนของชุดดินปักธงชัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และดินปักธงชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทนา มีเนื้อที่ 9 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล
- 7) หน่วยแผนที่ดิน Pu-mw-sIA ดินภูพานที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 125 ไร่ หรือร้อยละ 0.39 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ดิน RC ที่ดินหินพื้นโผล่ มีเนื้อที่ 148 ไร่ หรือร้อยละ 0.46 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินทรายจัด มีเนื้อที่ 14,515 ไร่ หรือร้อยละ 45.20 ของเนื้อที่ตำบล คือ ดินคำบงที่เป็นทรายหนา (Kg-tks)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

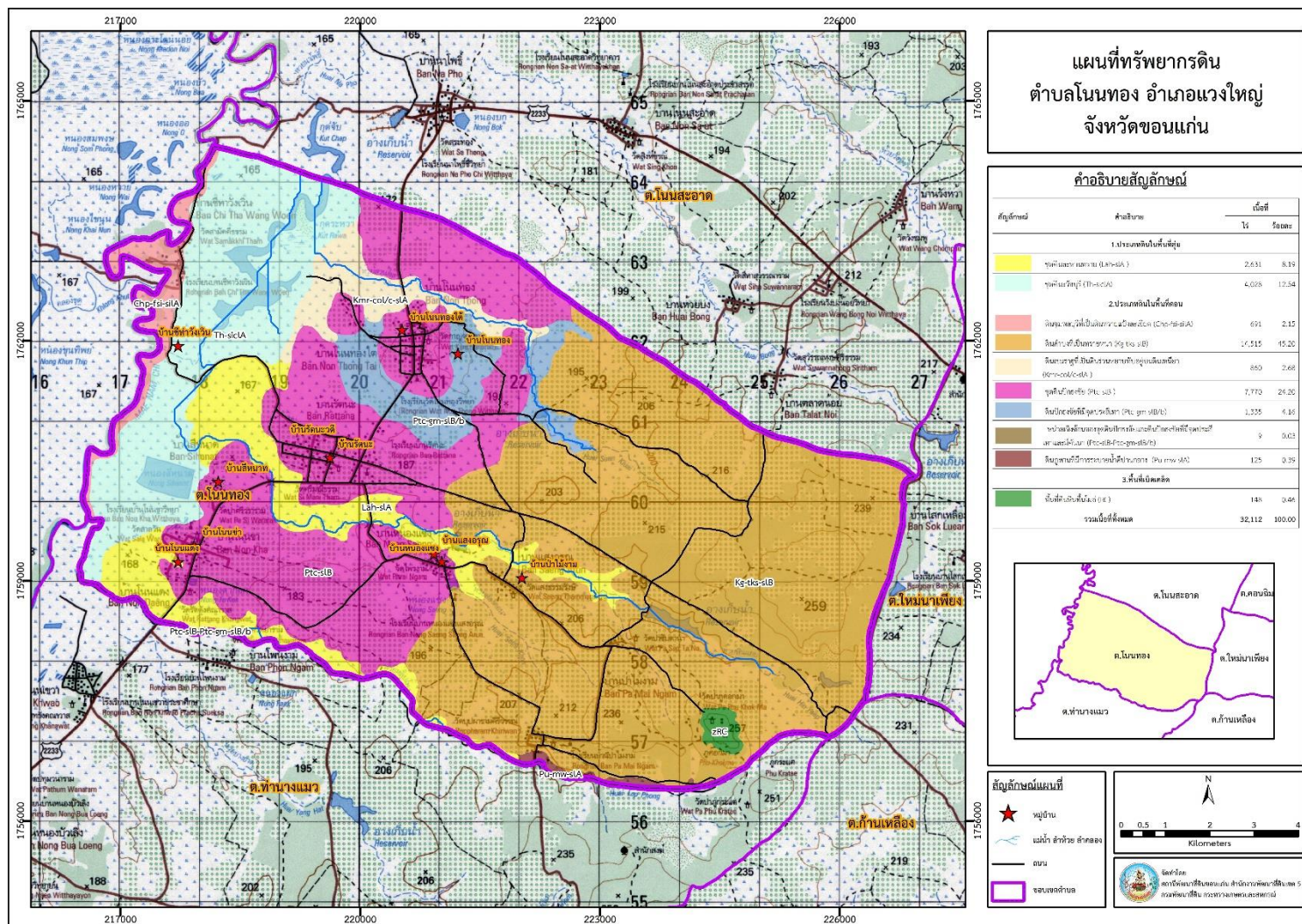
หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Chp-fsi-silA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	5.0-7.0	<2	-	691	2.15
Kg-tks-slB	2-5	>150	มากเกินไปถึงดี	ต่ำ	<10	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	<2	-	14,515	45.20
Kmr-col/c-sIA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	<2	-	860	2.68
Lah-sIA	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	2,631	8.19
Ptc-gm-slB/b	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	1,335	4.16
Ptc-slB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	7,770	24.20
Ptc-slB-Ptc-gm-slB/b	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	9	0.03
Pu-mw-sIA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	125	0.39
Th-sicIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	>20	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	<2	-	4,028	12.54
RC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	148	0.46
รวมทั้งหมด											32,112	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลโนนทอง คือ

- 1) ปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ดอน
- 2) ปัญหาน้ำท่วมหลากในพื้นที่ลุ่มติดแม่น้ำชี
- 3) ปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดิน ได้แก่ ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ของดิน ดินทราย
- 4) คนรุ่นใหม่ไม่สนใจงานด้านเกษตรกรรม และปัญหายาเสพติด รวมถึงการให้ความสำคัญ

ของธรรมเนียมประเพณีของชุมชนน้อยลง การเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ขาดหายไป ทำให้ความสนใจในการสืบทอดอาชีพภาคการเกษตรลดน้อยลงส่งผลขาดแคลนแรงงานในครัวเรือนภาคการเกษตร

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร ของตำบลโนนทอง มีความต้องการ 3 ประการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาแหล่งน้ำ เพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำ
 - (1) พัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ ขุดลอกลำห้วย/แหล่งน้ำธรรมชาติ
 - (2) จัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และอุปโภคบริโภค ทั้งบนดินและใต้ดิน (น้ำบาดาล, บ่อน้ำในไร่นา, ระบบส่งน้ำและระบบโซล่าเซลล์)
- 2) แก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน
 - (1) ถ่ายทอดความรู้และการจัดการด้านการเกษตร (ดิน น้ำ พืช ปุ๋ย) ที่เหมาะสม
 - (2) การปรับปรุงบำรุงดิน
 - (3) ปรับรูปที่ดินและเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน
 - (4) สนับสนุนปัจจัยการผลิต (พันธุ์ข้าว พันธุ์พืช)

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

- 1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 2 ประการ คือ
 - 1.1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
 - 1.2) การเพิ่มขึ้นของประชากร
- 2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 3 ประการ คือ
 - 2.1) ปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตก /ภัยแล้ง/น้ำท่วม
 - 2.2) ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรปริมาณมาก

- 2.3) ความต้องการใช้ที่ดินทำการเกษตรเพิ่มขึ้น
 - 2.4) ปัญหายาเสพติด
 - 3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 7 ประการ คือ
 - 3.1) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และเพื่ออุปโภค/บริโภค
 - 3.2) พื้นที่ลุ่มน้ำท่วมในฤดูเพาะปลูก
 - 3.3) การชะล้างพังทลายของดินทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน
 - 3.4) ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ขาดความอุดมสมบูรณ์
 - 3.5) การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเข้มข้นและต่อเนื่องเพื่อเพิ่มผลิตผลทางการเกษตร แต่ขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - 3.6) ต้นทุนการผลิตสูง
 - 3.7) ภัยแรงงานไม่สนใจในการประกอบอาชีพการเกษตร
 - 4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 7 ประการ คือ
 - 4.1) แหล่งน้ำทางธรรมชาติตื้นเขิน
 - 4.2) ผลผลิตทางการเกษตรลดลง
 - 4.3) รายได้ลดลง
 - 4.4) ผลผลิตข้าวนาปีได้รับความเสียหาย
 - 4.5) คุณภาพชีวิตลดลง
 - 4.6) ขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร
 - 4.7) เกษตรขาดความรู้และความเข้าใจในการทำเกษตรตามหลักวิชาการ
 - 5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้
 - 5.1) อดีต-ปัจจุบัน
 - (1) จัดหาแหล่งน้ำไร่นานอกเขตชลประทาน
 - (2) การปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาและกักเก็บความชื้น
 - (3) การปรับเปลี่ยนการผลิตพืชที่เหมาะสม
 - (4) การปรับปรุงบำรุงดิน
 - (5) การขุดลอกลำห้วย/แหล่งน้ำธรรมชาติ
 - (6) การส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
 - (7) การรวมกลุ่มเกษตรกรรณาแปลงใหญ่ (ข้าว, พืชผัก)
 - (8) การถ่ายทอดองค์ความรู้การจัดการการเกษตร (ดิน น้ำ พืช ปุ๋ย)
 - 5.2) อนาคต
 - (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

- 1) มันสำปะหลัง เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม
- 2) อ้อยโรงงาน เกษตรกรส่วนใหญ่ ปลูกช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม
- 3) ข้าวนาปี เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม
- 4) ข้าวนาปรัง เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปรังปลายเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม
- 5) พืชผัก เกษตรกรจะปลูกพืชผักผสมผสานตลอดปี
- 6) ปอเทือง เกษตรกรจะปลูกหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม
- 7) ไม้ผลผสมผสาน เกษตรกรจะปลูกไม้ผลผสมผสานในพื้นที่บ้านเรือน ไร่แบบผสมผสาน

เดือน ชนิดพืช	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.
มันสำปะหลัง												
อ้อยโรงงาน												
ข้าวนาปี												
ข้าวนาปรัง												
พืชผัก												
ปอเทือง												
ไม้ผลผสมผสาน												

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บັນทิต และ คำรน, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือ กิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือ ปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย มะม่วง ยูคาลิปตัส ไม้สัก

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

หน่วยที่ดิน	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	มะม่วง	ยูคาลิปตัส	สักร
Chp-fsi-silA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Kg-tks-slB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2n	S2ns
Kmr-col/c-slA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Lah-slA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Ptc-gm-slB/b	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Ptc-slB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2n	S2ns
Ptc-slB-Ptc-gm-slB/b	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Pu-mw-slA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ns	S2on	S2ns
Th-siclA	S1	N	S2os	S3o	N	S3o

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน
ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

- e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน
- w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร
- r = สภาพการหยั่งลึกของราก
- z = สารพิษ
- x = การมีเกลือมากเกินไป
- m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช
- o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
- n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
- s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดิน และที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลหัตถภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ เขตป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ มีเนื้อที่ 9,169 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 28.55 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตป่าไม้สมบูรณ์ (สัญลักษณ์ 1100) มีเนื้อที่ 3,285 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 10.23 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่อยู่ภายในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้สมบูรณ์

2) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 107 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.33 ของเนื้อที่ตำบล แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้ที่มีลักษณะเสื่อมโทรม ซึ่งหากปล่อยไว้ตามธรรมชาติไม่มีการเข้าไปรบกวนอาจฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าสมบูรณ์ได้ดังเดิม

3) เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 5,778 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 17.99 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุก ผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมมีศักยภาพการผลิตต่ำ และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 17,475 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 54.42 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมขั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 1 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 7,980 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 24.85 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 87 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.27 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล ได้แก่ มะม่วง ฝรั่ง ขนุน

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 491 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.53 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ สะเดา ยูคาลิปตัส ยางนา

(4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 1,290 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.02 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้อง มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือเป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพ ของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 4,827 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 15.03 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 30 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล ได้แก่ มะม่วง

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 473 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.47 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ ยูคาลิปตัส ไม้ป่า

(4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 2,201 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 6.85 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย

3) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 97 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.30 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และเขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2510) ปัจจุบันมีการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 81 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.25 ของเนื้อที่ตำบล

(2) เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2520) ปัจจุบันมีการสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ประเภทต่าง ๆ มีเนื้อที่ 16 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล โดยประเภทของโรงเรือนที่พบ ได้แก่ โรงเรือนเลี้ยงโค-กระบือ

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,652 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.15 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ และเขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,636 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 5.10 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 16 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจากเขตดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ สวนสถานที่พักผ่อน โบราณสถาน

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 1,659 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.17 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 1,169 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.64 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ห้วย หนองน้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 490 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.53 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 1,629 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.07 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น ป่าละเมาะ ไม้พุ่ม พื้นที่ทิ้งขยะ เป็นต้น

6.2.6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 526 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.64 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็น ป่าปลูก ป่าชุมชน

ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) หากมีการปรับปรุงบำรุงดิน หรือ ปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม ด้วยการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำประเภทต่าง ๆ สามารถยกระดับเป็นเขตเกษตรกรรมขั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว โดยเฉพาะระบบชลประทาน

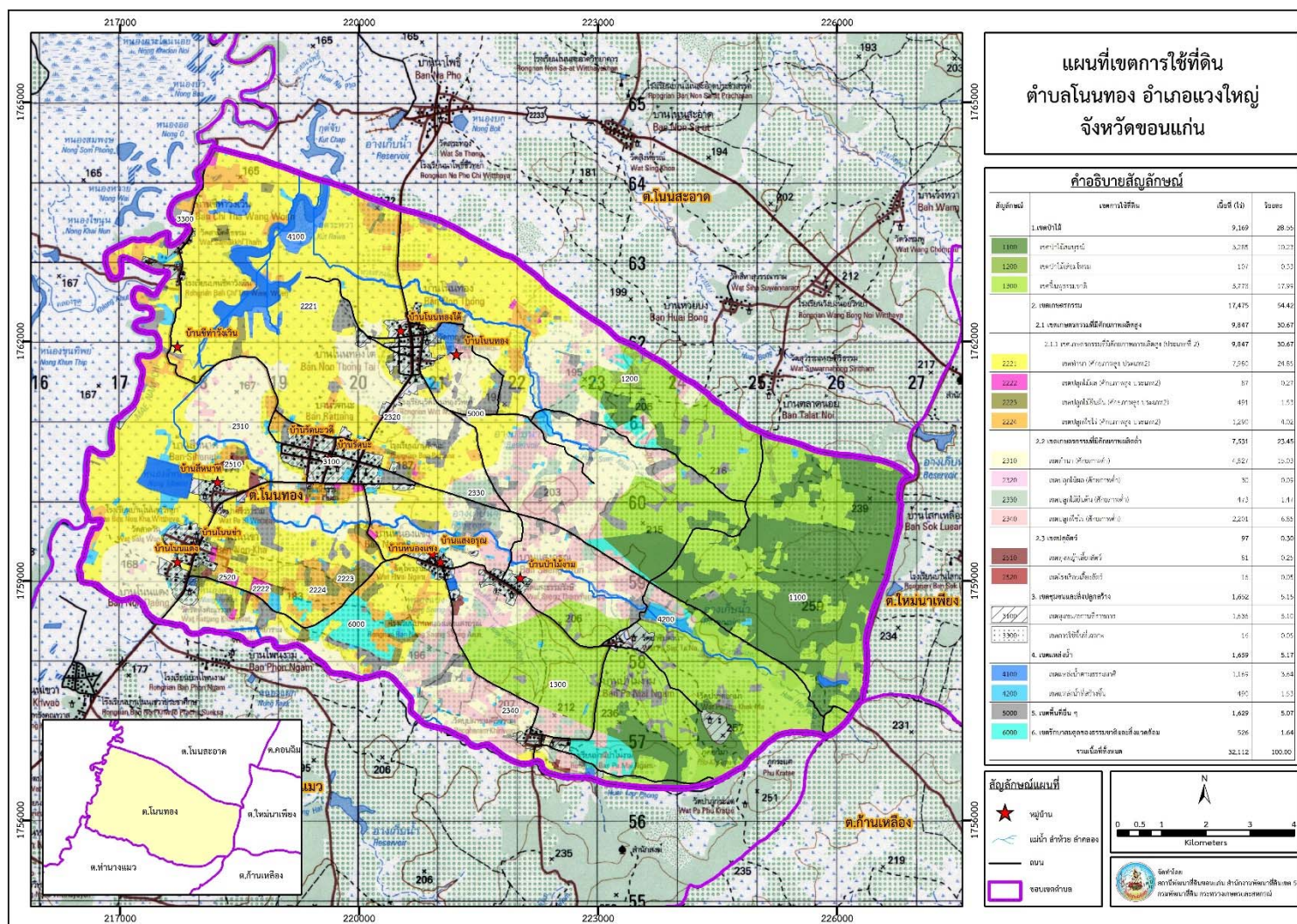
ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลโนนทอง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตป่าไม้	9,169	28.55
1.1 เขตป่าไม้สมบูรณ์	3,285	10.23
1.2 เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	107	0.33
1.1 เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ	5,778	17.99
2. เขตเกษตรกรรม	17,475	54.42
2.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	9,847	30.67
2.1.1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่2)	9,847	30.67
เขตทำนา	7,980	24.85
เขตปลูกไม้ผล	87	0.27
เขตปลูกไม้ยืนต้น	491	1.53
เขตปลูกพืชไร่	1,290	4.02
2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	7,531	23.45
เขตทำนา	4,827	15.03
เขตปลูกไม้ผล	30	0.09
เขตปลูกไม้ยืนต้น	473	1.47
เขตปลูกพืชไร่	2,201	6.85
2.3 เขตปศุสัตว์	97	0.30
เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	81	0.25
เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	16	0.05
3. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,652	5.15
เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,636	5.10
เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	16	0.05
4. เขตแหล่งน้ำ	1,659	5.17
เขตแหล่งน้ำธรรมชาติ	1,169	3.64
เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	490	1.53
5. เขตพื้นที่อื่นๆ	1,629	5.07
6. เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	526	1.64
รวมเนื้อที่ทั้งหมด	32,112	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568 ถึง 2572

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทองไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง เพื่อมีส่วนร่วมในกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินทราย/ดินเค็ม มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- (1) ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ และพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (2) ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (3) จัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์/เมล็ดพันธุ์ (พอเพียง)
- (4) ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรดด้วยโดโลไมต์
- (5) ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ดินเค็มน้อย-ปานกลาง
- (6) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (พืชผัก ข้าว)
- (7) บริหารจัดการดินและวิเคราะห์ดินทางห้องปฏิบัติการ

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อบริหารดินและน้ำ
- (2) ป้องกันการชะล้างพังทลายของดินและฟื้นฟูพื้นที่เกษตรกรรมด้วยระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

3) พื้นที่ขาดแคลนน้ำ มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

(1) ก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

การดำเนินงานของหน่วยงานอื่น อาจมีเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่ทางหน่วยงานอื่นได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตทำนา เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) การอบรมความรู้ด้านการผลิตข้าวและเทคโนโลยีการผลิตข้าวขั้นสูงที่เหมาะสมในการเพิ่มคุณภาพและปริมาณของการผลิตข้าว (กรมการข้าว)

(2) อบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัด)

(3) อบรมความรู้ด้านการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช (สำนักงานเกษตรอำเภอ)

(4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (สำนักงานทรัพยากรน้ำบาดาล)

2) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด/องค์การบริหารส่วนจังหวัด)

ระบบกระจายน้ำ/สถานีสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์/คลองส่งน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2567 สามารถสรุปความต้องการของประชาชนได้ 3 ประเด็น ได้แก่การแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ/น้ำท่วม และปรับปรุงที่ดินและเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลโนนทอง กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลโนนทองในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาดินเสื่อมโทรม ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ดินทรายจัด และ(2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ดิน และน้ำท่วมพื้นที่เกษตรในฤดูกาลทำนาในพื้นที่ลุ่ม ปัญหาดังกล่าวนี้มีผลต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของตำบลโนนทอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้น ได้แก่ (1) ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ของดิน (2) ดินทราย โดยพื้นที่ตำบลโนนทอง ในส่วนของปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานานโครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญ

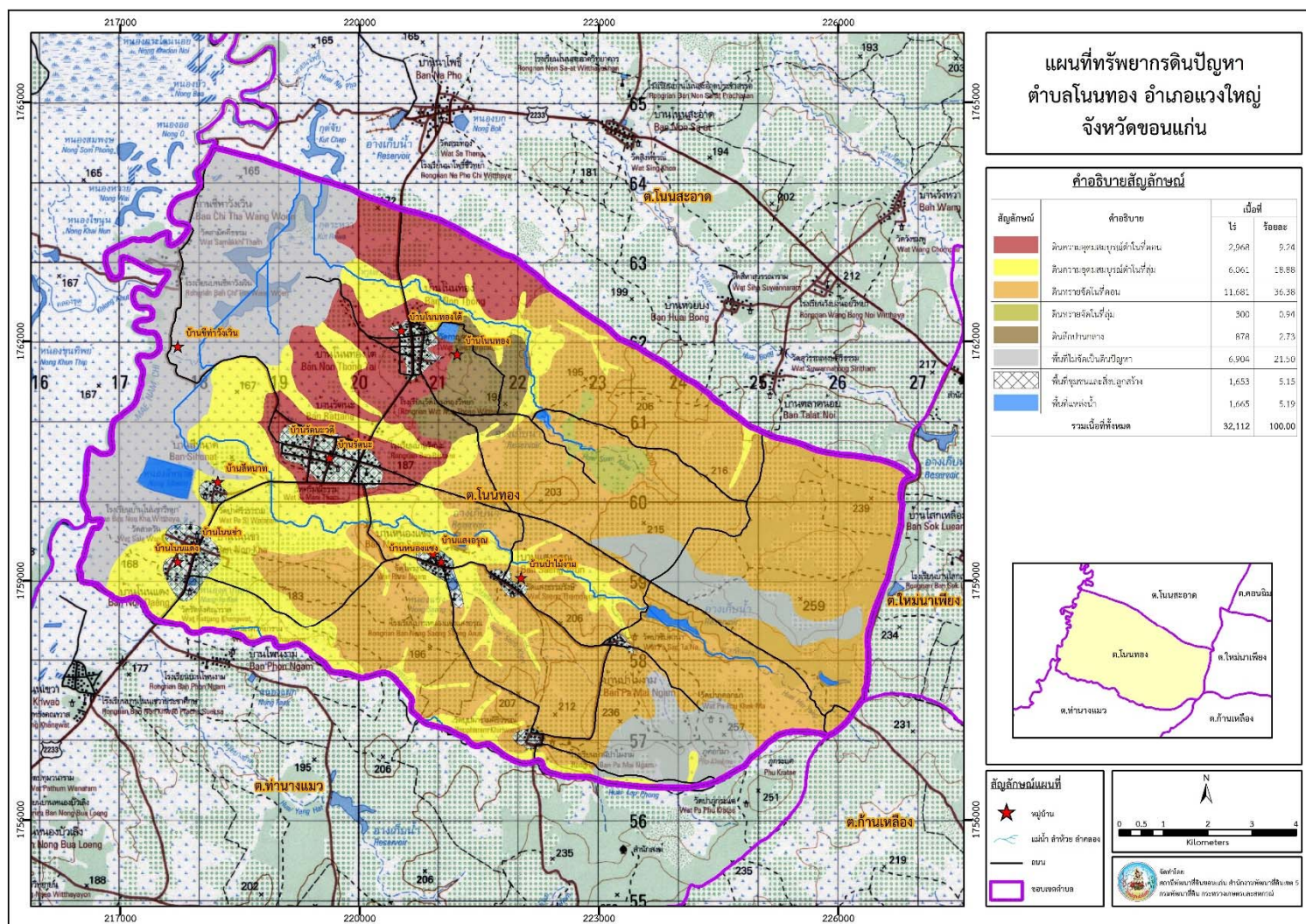
หายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพืชนำไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไปให้ดินเสื่อมโทรมดินที่มีความรุนแรงมากขึ้น ความต้องการของชุมชนจึงเป็นด้านการแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ (รูปที่ 7-1)

ในกรณีของการขาดแคลนน้ำ จากปัญหาลำน้ำตามธรรมชาติ ฝาย และอ่างเก็บน้ำตื้นเขินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตามที่ควรจะเป็น เกิดจากหน้าดินที่ถูกชะล้างลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติเกิดทับถมในแหล่งน้ำธรรมชาติจนตื้นเขิน และการที่ประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้มีกิจกรรมที่ต้องใช้น้ำเพิ่มขึ้น ทำให้การเกษตรเพิ่มขึ้นความต้องการใช้น้ำมากขึ้น และเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อย ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ตำบลโนนทองในพื้นที่ลุ่มมักประสบปัญหาน้ำท่วมจากน้ำหลากจากแม่น้ำชีในฤดูเพาะปลูก ทำให้ผลผลิตข้าวเสียหาย จึงจำเป็นต้องวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักน้ำในดิน คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการ

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำจะต้องดำเนินการทั้งตำบล ควบคู่กันทั้งปัญหาดินเสื่อมโทรม โดยการจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบทั้งด้านพัฒนาที่ดินและระบบน้ำ ในโครงการ“**การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ**” ได้แก่ การขุดลอกลำห้วย ก่อสร้างสระน้ำ ฝายกั้นน้ำ การขุดบ่อบาดาล ปรับรูปที่ดิน ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต การปรับปรุงบำรุงดิน และการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

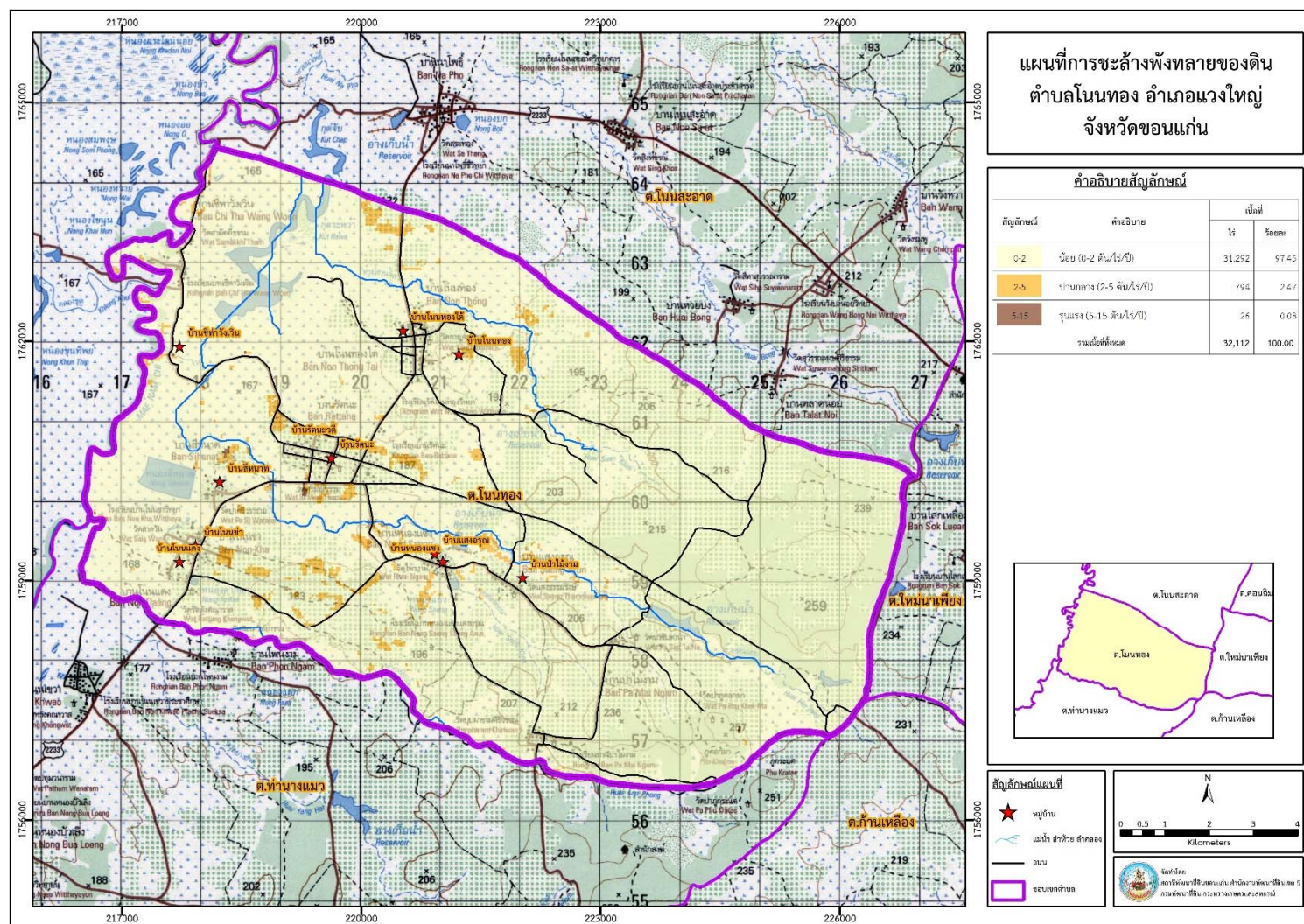
แผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

รูปที่ 7-1 ทรัพยากรดินปัญหา ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

แผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1 เขตทำนา เนื้อที่ 12,807 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	
2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 117 ไร่	1.1 ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี	12,500
3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 964 ไร่	1.2 ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	30,000
4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,491 ไร่	1.3 จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	297,500
	1.4 จัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์/เมล็ดพันธุ์	50,000
	1.5 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี	35,000
	1.6 ส่งเสริมและปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	7,500
	1.7 จัดหาปุ๋ยโดโลไมต์	425,000
	1.8 การบริหารจัดการดินและวิเคราะห์ดินทางห้องปฏิบัติการ	37,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	
	2.1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	1,387,500
	2.2 โครงการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทางการเกษตรตาม Agri-map	400,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
	3.1 โครงการรณรงค์ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก	240,000
รวมเขตเกษตรกรรม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	895,750
	2. การบริหารจัดการน้ำ	1,787,500
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	240,000
รวมแผนงาน/โครงการ		2,922,50

หมายเหตุ : งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นค่าประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตเกษตรกรรม 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 12,807 ไร่ 1.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 117 ไร่ 1.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 964 ไร่ 1.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,491 ไร่	การแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและเพิ่มศักยภาพการผลิต 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งตามศักยภาพ (สำนักงานสหกรณ์จังหวัด/องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง) 2) โครงการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง) 3) โครงการโกลบตอชิงพืช (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง) 4) โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) (สำนักงานเกษตรอำเภอ) 5) โครงการเกษตรอินทรีย์สู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร) การปรับปรุงที่ดินและปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต 1) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (สำนักงานเกษตรอำเภอ/กรมการข้าว) 2) โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (สำนักงานเกษตรจังหวัด) 3) โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือกและเกษตรผสมผสาน (สำนักงานเกษตรจังหวัด) 4) โครงการผลิตพันธุ์พืชและปัจจัยการผลิต (สำนักงานเกษตรจังหวัด) 5) โครงการศักยภาพการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร (สำนักงานสหกรณ์จังหวัด) 1) โครงการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมด้านปศุสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด) 1) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำ (องค์การบริหารส่วนจังหวัด/องค์การบริหารส่วนตำบล) 2) โครงการสถานีสูบน้ำระบบแสงอาทิตย์ (สำนักงานชลประทาน)
1.5 ปศุสัตว์ เนื้อที่ 97 ไร่	
2. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 1,659 ไร่	

ตารางที่ 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ โครงการนำร่องตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572	
1. เขตทำนา เนื้อที่ 12,807 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน													895,000
2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 117 ไร่	1.1 ส่งเสริมการผลิตและใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี	ราย	500	500	500	500	500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	2,500	12,500
3. เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 964 ไร่	1.2 ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	400	400	400	400	400	2,000	6,000	6,000	6,000	6,000	6,000	30,000
4. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,491 ไร่	1.3 จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	2	2	2	2	2	10	59,500	59,500	59,500	59,500	59,500	297,500
	1.4 จัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	50,000	50,000
	1.5 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมี	กลุ่ม	2	2	2	2	2	10	7,000	7,000	7,000	7,000	7,000	35,000
	1.6 ส่งเสริมและปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500
	1.7 จัดหาปูนโดโลไมต์	ตัน	50	50	50	50	50	250	85,000	85,000	85,000	85,000	85,000	425,000
	1.8 การบริหารจัดการดินและวิเคราะห์ดินทางห้องปฏิบัติการ	ตัวอย่าง	50	50	50	50	50	250	7,500	7,500	7,500	7,500	7,500	37,500

แผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572	
1. เขตทำนา เนื้อที่ 12,807 ไร่	2. การบริหารจัดการน้ำ													1,787,500
2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 117 ไร่	2.1 ก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	15	15	15	15	15	75	277,500	277,500	277,500	277,500	277,500	1,387,500
3. เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 964 ไร่	2.2 จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมทางการเกษตรตาม Agri-map	ไร่	0	0	200	0	0	200	0	-	300,000	0	0	400,000
4. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,491 ไร่	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน													240,000
	3.1 อนุรักษ์ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก	กล้า	0	100,000	0	100,000	0	200,000	0	120,000	0	120,000	120,000	240,000
รวมเป้าหมายดำเนินงานและงบประมาณ														2,922,250

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565. แหล่งที่มา :<https://ebmn.cdd.go.th/>, 1 มิถุนายน 2566.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา: <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>, 15 พฤษภาคม 2566
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566). กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2566. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน.
- สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2566. แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2566. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565). แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>, 1 พฤษภาคม 2566.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโนนทอง. 2567. ข้อมูลพื้นฐาน. แหล่งที่มา <http://www.nontong.go.th>, 28 กันยายน 2567

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) ตำบลโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

แผนการใช้ที่ดินตำบลโนนทอง อำเภองาวใหญ่ จังหวัดขอนแก่น

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายบุญช่วย	ช่วยระดม	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
นางปราณี	สีหพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน
นางอุษา	จักราช	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

ผู้ดำเนินการ

นางสุกัญญา	ทวีกิจ	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
นางภาวิณี	เรืองจันทร์	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นางสาวอุบล	วงศ์ภูธรณ์	นักวิชาการเกษตร
นายชนันญ์	นาคเอก	นักวิชาการเกษตร
นางสาวอัจฉรา	สุกรรณ์	เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย

สถานีพัฒนาที่ดินขอนแก่น
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์